

VIROLAHDEN KUNTA

Arviointikertomus 2023

Virolahden kunnan tarkastuslautakunta

1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA

Tehtävät ja toiminnan tarkoitus sekä tavoitteet

Tarkastuslautakunnan tehtävistä on säädetty kuntalain 121 pykälässä ja kunnan hallintosäännössä. Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on mm.:

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisia pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano ja toiminta

Kunnanvaltuusto on 9.8.2021 § 31 asettanut kuntalain 121 §:n mukaisesti tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano arviointivuonna:

Jäsenet

Mikko Jokimies, puheenjohtaja
Aki Hurtta, varapuheenjohtaja
Aira Paavola
Anu Koskela

Varajäsenet

Marja Helena Kormu
Jani Henelius
Filiz Celik
Ahti Meriläinen

Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut tarkastaja Minna Back-Helvasto BDO Auditor Oy:stä, joka toimii tilintarkastuspalvelujen tuottajana vuonna 2023-2026.

Tarkastuslautakunta toteutti työnsä hyväksymänsä arviointisuunnitelman mukaisesti kokouksella kaikkiaan seitsemän kertaa. Perinteinen yhteiskokous Miehikkälän tarkastuslautakunnan kanssa järjestettiin arviointivuonna Miehikkälässä 19.3.2024. Tarkastuslautakunta perehtyi toimintavuonna kunnan toimintoihin ja talouteen haastatteleamalla kunnanjohtajaa, hallintojohtajaa, toimialajohtajia sekä tehtäväalueiden vastuuviranhaltijoita.

Tarkastuslautakunta perustaa arviointinsa valtuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien pöytäkirjoista, toimintakertomuksesta sekä kunnallisjohdon ja eri tehtäväalueiden henkilöstön haastatteluissa tekemiinsä havaintoihin.

Tilintarkastus

Virolahden kunnan tilintarkastajana vuonna 2023 on toiminut BDO Audiator Oy, vastuullisena tilintarkastajana JHT, KHT Ulla-Maija Tuomela. Avustavana tarkastajana on toiminut tarkastaja Minna Back-Helvasto. Tilintarkastaja on raportoinut tarkastuslautakunnalle tarkastussuunnitelmansa toteutumisesta 22.5.2024.

Sidonnaisuuksien valvonta

Kuntalain 84 § mukaisesti tarkastuslautakunnan tehtävänä on ollut myös sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvominen ja ilmoitusten saattaminen valtuustolle tiedoksi. Tarkastuslautakunta käsitteli tehtävänsä mukaisesti tilikauden aikana muutokset sidonnaisuuksissa ja saattoi sidonnaisuusrekisterin tiedoksi kunnanvaltuustolle joulukuussa 2023.

2 EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN KÄSITTELY

Virolahden kunnanvaltuusto on käsitellyt arviointikertomuksen 2022 kokouksessaan 19.6.2023 ja päättänyt pyytää kunnanhallitukselta lausunnon niistä toimenpiteistä, joihin kertomus antaa aihetta. Kunnanhallitus on merkinnyt 23.10.2023 eri toimialoilta saadut lausunnot tiedoksi ja antoi ne edelleen tiedoksi kunnanvaltuustolle.

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen annettuihin vastineisiin.

3 KUNTASTRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Kuntalain 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Virolahden kunnan strategia vuosille 2019-2021 on hyväksytty valtuustossa 12.11.2018, koronatilanteen tuomiin muutoksiin reagoitiin päivittämällä kuntastrategiaa vuonna 2020. Päivitetyn strategian painopisteitä ja tavoitteita ovat elinkeino edellä, laadukas asuinympäristö, toimivat palvelut, markkinointi ja terve talous.

Kunnan toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten johdosta strategiaa päivitettiin vuonna 2023, päivitetty strategia tulee voimaan vuodesta 2024 alkaen. Uuden strategian painopisteitä ovat talouden tervehdyttäminen, toimivat palvelut sekä elinvoimainen Virolahti.

Tarkastuslautakunnan havainnot ja suositukset

Vuonna 2023 toteutettu sote uudistus on vaikuttanut kuntien talouteen merkittävästi sekä tulo- että menopuolella ja kuntien tehtävät painottuvat uudistuksen jälkeen entistä vahvemmin varhaiskasvatukseen ja koulutukseen. Pienevien ikäluokkien myötä ja kunnan asukasluvun laskiessa on kunnan toimintaympäristö varsin haastava, taloutta tulee sopeuttaa tulorahoituksen riittävyuden turvaamiseksi sekä tarkastella palvelu- ja kustannusrakennetta.

Kaakon kaksikon yhteistoiminnan purkamisen aiheuttaa omat käytännön haasteensa ja vaatii ennakoitua toiminnan sopeuttamistoimissa toimintaympäristön muutoksiin. Kuntakuvan

positiivisuuden sekä hyvän yhteishengen ylläpitäminen on elintärkeää. Yhdessä tekemällä luodaan kuntaan elinvoimaisuutta, tästä hyvänä esimerkkinä kunta palkittiin vuoden kymenlaaksolaisena kylänä vuonna 2023.

Kunta osallistui yhteistyössä mm. Loviisan asuntomessuille, lisäksi toteutettiin yhteistyössä markkinointikampanja Tilaa pysähtyä ja olla oma itsesi. Kunnassa järjestetyt tapahtumat kuten Arktika-päivät sai hyvin mediahuomiota sekä kasvatti kävijämääräänsä. Lautakunta näkee tärkeänä markkinoinnin ja erilaiset tapahtumat positiivisen mielikuvan vahvistamiseksi sekä kunnan tunnettavuuden lisäämiseksi.

4 KUNNAN TALOUS

Vaikka Suomen talous kääntyi vuoden 2023 lopussa taantumaan, Suomen kuntatalous asettui vuonna 2023 tasapainoon tilikauden tuloksen noustessa poikkeuksellisen vahvalle tasolle kertaluonteisten verokertymien ajoituksellisten tekijöiden vuoksi. Kuntien talouden rahavirrat muuttuivat vuonna 2023 voimakkaasti, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu, niitä vastaavat nettokustannukset sekä niitä vastaavat verotulot, investointivastuu ja osa lainakannasta siirtyivät hyvinvointialueille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen seurauksena kuntatalouden menot liki puolittuivat, mutta verotuloja kertyi osin edelleen uudistusta edeltäneiden korkeampien kunnallisveroprosenttien ja jako-osuuksien mukaisesti. Ilman näitä kertaluonteisia poikkeuseriä kuntatalouden tila olisi ollut raskaasti alijäämäinen. Parhaat tulokset saavutettiin suuremmissa kunnissa, kun taas pienimmissä kunnissa tilikauden tulos heikkeni edellisestä vuodesta

Virolahden kunnan tulos vuonna 2023 oli alijäämäinen vuoden 2022 tuloksen tavoin ja toimintavuosi 2023 haastava. Kunnan tilikauden 2023 tulos oli 1 803 993,26 euroa alijäämäinen, alijäämäinen tulos oli kuitenkin arvioitua pienempi, taseessa on kertyneitä ylijäämiä vuoden päättyessä yhteensä 3,8 miljoonaa euroa. Kunnan toimintavuotta leimasivat monenlaiset haasteet talouskasvun hidastumisesta, rajan sulkeutumisesta, palkankorotuksista, henkilöstövaihdoksista, korkojen noususta Kaakon kaksikon purkautumispäätöksen seurauksena tehtyihin sopeutustoimiin muutosneuvotteluineen ja kuntaliitosselvityksen käynnistämiseen.

Tarkastuslautakunta on tarkastellut kunnan taloustilanteen kehitystä keskeisten tunnuslukujen osalta alla olevassa taulukossa.

Tunnusluku	2023	2022	Kehitys edelliseen vuoteen
Vuosikate poistoista, %	-19	-97	
Omavaraisuusaste, %	26	31	
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	156	88	
Taseen ylijäämä €/asukas	1276	1846	
Lainat €/asukas	7958	7446	
Kassan riittävyys, pv	18	15	
Investointien tulorahoitus, %	-111	-44	

Tunnuslukujen vertailu edelliseen vuoteen on haastavaa, kun kunnan rahoituspohja muuttui hyvinvointialueiden aloittaessa.

Vuosikate poistoista tunnusluku parani edellisvuodesta ollen kuitenkin edelleen negatiivinen, ja tulorahoitus ei riitä investointeihin. Omavaraisuusaste tunnusluvun arvo kertoo, kuinka suuri osuus varallisuudesta on rahoitettu omalla pääomalla. Mitä korkeampi omavaraisuusaste on, sitä vakaammalle pohjalle toiminta rakentuu. Terveessä kuntataloudessa omavaraisuusasteen tulisi olla vähintään 50 prosenttia.

Kunnan lyhytaikaisen lainamäärän kasvulla oli vaikutusta omavaraisuusasteeseen, suhteelliseen velkaantuneisuusprosenttiin sekä lainat €/asukas tunnuslukuihin. Kassan riittävyys parani hieman edelliseen vuoteen verrattuna, maksuvalmius on riittävä.

Kunnan verotulot ja valtionosuudet yhteensä toteutuivat arvioidun mukaisesti, vaikka harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta ei kunnalle hakemuksesta huolimatta myönnetty. Verotulot pienenivät vuoden 2022 tasosta 40 % hyvinvointialueen vaikutuksesta, myös valti-osuuksien toteuman muutos vuoden 2022 toteumaan on odotetusti hyvinvointialueuudistuksen jälkeen huomattava. Toimintakulut yhteensä ylittivät hieman muutetun talousarvion, toimintatuotot yhteensä toteutuivat puolestaan arvioitua paremmin.

Tarkastuslautakunnan havainnot ja suositukset

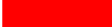
Virolahden kunnan tilinpäätös on alijäämäinen, alijäämäinen tulos on kuitenkin hieman talousarvion laadinnan yhteydessä oletettua alijäämää alhaisempi. Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti kasvoi ja kunta velkaantui vuonna 2023 lisää lyhytaikaisen lainakannan kasvussa.

Kunnan taloustilanne on edelleen huolestuttava. Vuosikatteen ja poistojen suhdetta kuvaa tunnusluku vuosikateprosentteina poistoista. Jos tunnusluku on vähintään 100, on kunnan talous tasapainossa, miinusmerkkinen vuosikateprosentti merkitsee, että kunnan talous on selkeästi epätasapainossa. Kunnan tunnusluku vuosikateprosentteina poistoista vuonna 2023 on vuoden 2022 tavoin negatiivinen (vuonna 2023 -19, vuonna 2022 -97), keskeisenä tavoitteena tuleekin olla vuosikatteprosentteina poistoista kääntäminen positiiviseksi.

Vuoden 2023 alusta hyvinvointialueuudistus muutti kuntien rahoitusrakennetta merkittävästi. Talouden kehitystä tulee seurata tulevina vuosina erityisen tarkasti.

5 TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMI- NEN

Toiminnalliset tavoitteet toteutuivat riittävässä määrin. Tarkastuslautakunta on esittänyt arviionsa talousarviotavoitteiden toteutumisesta alla olevassa taulukossa. Talousarviossa 2023 sitovia määrärahoja ovat toimitelien kohtaiset nettomenot. Talousarvioon tehtiin muutoksia vuoden 2023 joulukuussa.

	=alittanut talousarvion
	= talousarvio
	=ylittänyt talousarvion

Talousarvion 2023 toteutuminen, 1000 €, netto	TA 2023	Muutettu TA	Toteutuma	Arvio
Keskusvaalilautakunta	-11		-7	
Tarkastuslautakunta	-19		-7	
Kunnanvaltuusto	-33		-46	
Kunnanhallitus	-1727	-1822	-1676	
Sivitys ja hyvinvointi	-6963	-7030	-6716	
Kuntatekniikka	-752	-881	-729	
Vesi- ja viemärlaitos	199		92	

Tarkastuslautakunnan havainnot ja suositukset

Talousarvio on toteutunut pitkälti arvioidun mukaisesti, kunnanvaltuuston osalta havaittiin hienoinen ylitys, joitakin tulosaluetasoisia ylityksiä tapahtui myös. Suurin tulosaluekohtainen ylitys on tilapalvelujen tulosalueella, ylityksen syyt on esitetty tilinpäätöksessä. Vesi- ja viemärlaitoksen talousarvio ei toteutunut arvioidun mukaan, toteumaan vaikuttaneita syitä ovat olleet mm. poistot, Haminan Veden laskuttama arvioitua suurempi kulu jätevedestä sekä kalustohankinnat.

Talousarviotavoitteet tulee johtaa kuntastrategiasta ja tavoitteiden tulee olla selkeästi mitattavia, jotta niiden toteutumista voidaan arvioida ja selvittää riittävästi. Lautakunta toivoo edelleen, että tavoitteiden selkeä mitattavuus otettaisiin huomioon uuden strategian pohjalta laadittujen talousarviotavoitteiden mittareiden laadinnassa. Strategian seuranta ja arviointi on luonnollisesti sitä helpompaa mitä selkeämmin strategian toteutumista kuvaavat mittarit ja niiden tavoitetasot on määritelty. Mittareiden heijastamien arvojen pitäisi myös johtaa toimenpiteisiin, jos ne eivät ole halutulla vaihteluvälillä tai tavoitetasolla

5.1 Yleishallinto

Yleishallinnon talousarvioon sisältyy keskusvaalilautakunnan, tarkastuslautakunnan, kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen alaiset toiminnot. Yleishallinnon toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääosin, taloudelliset tavoitteet toteutuivat talousarvion mukaisesti kunnanvaltuuston hienoista ylitystä lukuun ottamatta.

5.1.1 Elinkeino- ja matkailutoimi

Elinkeinoitoimen tehtävänä on kunnan yritystoiminnan edistäminen, työpaikkojen lisääminen alueella sekä yritysneuvonnan järjestäminen. Virolahden alueella toimiville yrityksille yritysneuvontapalveluista vastaa Cursor Oy.

Elinkeinoitoimen 2023 tavoitteet liittyivät Vaalimaan ostosmatkailualueen sekä Klamilan sataman kehittämiseen. Vaalimaan alueen kehittämiseen saatiin hankerahoitusta ja hanke päättyi elokuussa 2023, toimenpiteet suunnattiin Vaalimaan alueen ostosmatkailun kehittämisen lisäksi koko Virolahden matkailualueen palveluiden ja vetovoimaisuuden kehittämiseen. Klamilan sataman masterplan valmistui huhtikuussa 2023, suunnitelma sisältää mm. alueen kehittämistä tukevia toimenpide-ehdotuksia.

Matkailutoimen tarkoituksena on kunnan matkailutoimen kehittymisen edistäminen ja alueen palvelujen markkinoinnin tukeminen yhteistyössä kuntalaisten ja seudun toimijoiden kanssa. Vuoden 2023 toteutuneita tapahtumia olivat mm. Arktika-päivät, Kaakon Kamarimusiikki, syyslintupäivät sekä silakkamarkkinat Klamilassa.

Elinkeino- ja matkailutoimen taloudelliset tavoitteet toteutuivat hieman alle talousarvion.

Tarkastuslautakunnan havainnot ja suositukset

Kunnan matkailutoiminta on koronavuosien jälkeen vireää ja tapahtumien kävijämäärät kasvussa, tapahtumia järjestetään yhteistyössä paikallisten yritysten ja yhteisöjen kanssa. Eräänä uuden strategian painopisteenä onkin matkailun edistäminen, missä varmasti löytyy paljon käyttämätöntä potentiaalia. Lautakunta tiedustelee, millä keinoin on tarkoitus kasvattaa alueen vetovoimaa matkailun saralla ja olisiko tapahtumista mahdollista luoda ympäri-vuotisia.

5.1.2 Tukipalvelut

Tukipalvelut muodostuvat talous- ja henkilöstöhallinnosta, jotka Virolahti on tuottanut Kaakon kaksikon yhteistyösopimuksen mukaisesti. Päätösten mukaisesti Kaakon kaksikko yhteistoiminnan purkautuessa talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden osalta yhteistoiminta päättyy 31.12.2024.

Taloushallinto

Taloushallinnon menot toteutuivat hieman yli budjetoidun (toteuma 105%), ylitykseen vaikutti ict-palveluiden ennakoitua suuremmat hinnankorotukset. Toiminnalliset tavoitteet saavutettiin riittävästi, käyttöön otettua uutta budjetointijärjestelmää hyödynnettiin vuoden 2024 talousarvioiden ja 2024-2026 taloussuunnitelmien laadinnassa. Henkilöstön osaamisen kehittämiseen liittyvä tavoite vähintään 3 koulutuspäivää/työntekijä ei toteutunut täysin.

Henkilöstöhallinto

Henkilöstöraportti 2023 on laadittu ja hyväksytty kunnanhallituksessa 25.3.2024. Henkilöstöraportin mukaan sairauspoissaolot olivat 15,7 päivää työntekijää kohden (2022; 18,2). Kaakon kaksikon kuntien henkilöstöpoliittiset linjaukset ovat henkilöstöpoliittisessa ohjelmassa. Yhteistoiminnan purkautuessa kunnan tulee valmistella jatkossa oma henkilöstöpoliittinen ohjelmansa.

Henkilöstöhallinnon budjetti toteutui arvion mukaan (85%), kustannussäästöä syntyi henkilöstövaihdoksista johtuvista syistä.

Tarkastuslautakunnan havainnot ja suositukset

Henkilöstöraportti antaa hyvän käsityksen kunnan henkilöstötilanteesta sekä henkilöstösuunnitelmista ja kehittämistyöstä. Sairauspoissaolot laskivat hieman vuodesta 2022. Kaakon Kaksikon kehityskeskusteluprosentti oli noin 75% (vuonna 2022 90 %), tavoitteena ollutta 100% ei saavutettu ja prosentti laski vuodesta 2022 merkittävästi. Henkilöstöraportilla ei ole avattu syitä, miksi tavoitteena ollutta kehityskeskusteluprosenttia ei ole saavutettu. Lautakunta tiedustelee, mitkä syyt ovat vaikuttaneet kehityskeskusteluprosentin laskuun vuonna 2023.

Vuoteen 2023 liittyy useita henkilöstön kannalta merkittäviä muutoksia: organisaatiossa tapahtuneet henkilöstövaihdokset, eläköitymiset, henkilöstön siirtymiset hyvinvointialueelle, sivistys- ja hyvinvointipalveluiden muutosneuvottelut, päätökset Kaakon kaksikon yhteistoiminnan päättämisestä. Henkilöstölle vuosi 2023 oli varmasti kuormittava ja henkilöstö ansaitsee kiitosta hyvin tehdystä työstä haasteellisessa tilanteessa. Palvelut on pystytty tuottamaan haastavassa ja kuormittavassa tilanteessakin erinomaisesti.

5.2 Sivistys ja hyvinvointi

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan toimialue jakautuu varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen, koulutoimen, kirjaston sekä vapaa-aikatoimen tulosalueisiin. Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden eri osa-alueiden toiminta ja sisällöt ylläpitävät ja edistävät kuntalaisten hyvinvointia. Sivistys ja hyvinvointipalveluiden eri osa-alueiden toiminta ja sisällöt ylläpitävät ja edistävät läpäisyperiaatteella kuntalaisten hyvinvointia.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin painopistealueena oli perusopetus ja lukio. Tarkastuslautakunta kuuli sivistys- ja hyvinvointijohtajaa arviointia suorittaessaan. Toiminnalliset tavoitteet saavutettiin riittävästi, varhaiskasvatuksen tavoitteena ovat olleet mm. laadukkaan varhaiskasvatuksen varmistaminen sekä terveellinen ja turvallinen kasvuympäristö. Koulu ja vapaa-aikatoimen tavoitteena ollut sähköisten palveluiden kehittäminen on jatkunut ja enenevässä määrin on otettu käyttöön sähköisiä lomakkeita. Lukion tavoitteena ollut oppilasmäärän kasvattaminen ei toteutunut.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan taloudelliset tavoitteet toteutuivat muutetun talousarvion mukaisesti. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tulosalue alitti talousarvion (toteuma 88%), perusopetuksen ja lukion tulosalueet toteutuivat budjetoidun mukaan (perusopetus toteuma 99%, lukio toteuma 96%).

Tarkastuslautakunnan havainnot ja suositukset

Toteutetun sote uudistuksen myötä kuntien tehtävät painottuvat entistä vahvemmin varhaiskasvatukseen ja koulutukseen. Pienenevien ikäluokkien ja asukasmäärän vähentymisen myötä, on kunnan toimintaympäristö haastava ja pakottaa kunnat ennakoimaan ja tarkastelemaan tilaratkaisuja sekä henkilöstömitoituksia, jotta laadukas opetus voidaan turvata kustannustehokkaasti. Lautakunta on tyytyväinen, että kunnassa panostetaan laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja että erityisen tuen tarpeeseen on pystytty vastaamaan lisäämällä resursseja tarvittaessa.

Sivistys- ja hyvinvointipalveluihin vaikuttivat monet muutokset Kaakon kaksikon yhteistoiminnan purkamiseen liittyvästä selvitystyöstä loppuvuodesta alkaneisiin muutosneuvotteluihin. Kaakon kaksikon yhteistoiminnan päättymisen myötä organisaatorakenne tulee rakentaa ja muokata vastaamaan kunnan palveluverkon tarpeita.

5.2.1 Hyvinvointi

Kuntalain 37 §:ssä mukaisesti kuntastrategiassa tulee huomioida kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Valtuustolle tulee vuosittain raportoida hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehityksestä. Hyvinvointikertomus, joka tulee laatia kerran valtuustokaudessa, on tiivis kuvaus hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niiden edistämisestä kunnassa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kannustetaan myös HYTE-kertoimen avulla, joka on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa vuoden 2023 alusta alkaen. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Kuntien rooli hyvinvoinnin toteuttamisessa on ensisijaisesti ennaltaehkäisevän toiminnan koordinointi ja sen lisäksi eri strategioiden avulla yhteistyö hyvinvointialueen eri palveluiden kanssa.

Tarkastuslautakunnan havainnot ja suositukset

Kaakon kaksikossa hyvinvointityö on näkyvä osa kunnan toimintaa. Virolahden ja Miehikkälän yhteinen HYTE-ryhmä kokoontuu säännöllisesti ja HYTE suunnitelma on hyväksytty 19.6.2023. Alueellista suunnitelmaa täydentää Kymenlaakson lasten ja nuorten sekä ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmat, suunnitelmat toimivat tiedolla johtamisen välineenä. Suunnitelman tavoitteena on lisätä kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä, ehkäistä sairastumista ja syrjäytymistä sekä vahvistaa osallisuutta.

HYTE-työryhmässä on seurattu eri strategioiden ja suunnitelmien toteutumista ja arviointia alueellisten suunnitelmien toimenpidetaulukoiden avulla. Konkreettisesti hyvinvoinnin edistämistä toteuttavat kunnassa esim. kirjastotoiminta, kulttuuri- sekä liikuntatoimi. Hyvinvointipalveluihin on myös sisällytynyt digituki-palvelut, joita on jalkautettu moniammatillisiin kylätahtumiin.

Kunnan uudessa strategiassa vuodesta 2024 alkaen hyvinvointi on nostettu esille. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä olisi hyvä tehdä kaikilla palvelualueilla, kaikissa toiminnoissa.

5.3 Tekninen toimi

Miehikkälän kuntatekniikka tuottaa Kaakon Kaksikon toimitiloihin liittyvät palvelut sekä kuntalaisille lakisääteiset maankäytön, kunnallistekniikan, rakennusvalvonnan, ympäristöterveydenhuollon ja eläinlääkintähuollon palvelut. Kaakon Kaksikko yhteistyö päättyi kuntatekniikan osalta 31.7.2024.

Tilapalvelujen toimintakulut ylittyivät talousarvioon verrattuna, suurimpana syynä ylitykseen olivat öljylämmitysmuutokseen liittyvät kustannukset sekä auras-kustannusten kasvu. Toiminnalliset tavoitteet saavutettiin riittävästi, osa toiminnallisista tavoitteista jäi toteutumatta mm. myydyt tontit, viihtyisyyden parantaminen.

Tarkastuslautakunnan havainnot ja suositukset

Teknisen toimen tavoitteiden toteumaan vaikuttanee henkilöstöressurssien määrä. Lautakunta on huolissaan henkilöstön jaksamisesta ja kuormittumisesta.

6 INVESTOINNIT JA HANKINNAT

Virolahden kunnan vuoden 2023 investointeihin varattiin talousarviossa määrärahaa 400 000 euroa ja toteutuneet investoinnit olivat 262 498 euroa. Vuonna 2023 investointitaso laski huomattavasti edellisvuodesta ja vuoden 2023 painopiste olikin pitkälti peruskorjaus- ja ylläpitoinvestoinneissa, euromääräisesti suurin vuoden 2023 investoinneista oli kaavateiden päällystys.

Tarkastuslautakunnan havainnot ja suositukset

Vuonna 2023 investointimenojen toteuma oli 65%, investointitaso laski vuoteen 2022 verrattuna huomattavasti ja osa investoinneista siirtyi tulevaisuuteen. Talouden pitkään jatkunut niukkuus saattaa aiheuttaa ajoittain yllättäviä korjaustarpeita äkillisine hankintoineen. Lautakunta pohtii, kuinka kunnassa on varauduttu investointien siirtymisestä mahdollisesti koituihin yllättäviin investointivelvoitteisiin.

7 KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Virolahden kuntakonserniin kuuluu neljä tytäryhteisöä ja kaksi kuntayhtymää sekä kolme osakkuusyhtiötä. Tarkastuslautakunnan arvioinnin painopistealueena oli konserniyhtiöiden taloudellinen tila, asuntokannan kunto sekä korjaustarpeet. Tarkastuslautakunta kuuli toimitusjohtaja/isännöitsijää arviointia suorittaessaan.

Talouden arviointimenettelyyn johtavien raja-arvojen toteutuminen

Kuntalain 118 §:ssä määritellään kriteerit erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyksi. Tarkastuslautakunta on tarkastellut kuntakonsernin taloustilannetta suhteessa kuntalain mukaisiin talouden arviointimenettelyn mahdollisesti käynnistäviin raja-arvoihin. Tarkastuslautakunta on arvioinnissaan käyttänyt seuraavia värisymboleita:

	=tilanne on hyvä
	=tilanne on huolestuttava
	=tilanne on huono

Talouden arviointimenettelykriteereitä on uudistettu 1.3.2019 voimaan tulleessa lakimuutoksessa. Kunnan ja kuntakonsernin vuoden 2023 ja 2022 talouslukujen vertailu arviointimenettelyn raja-arvoihin on esitetty alla olevassa taulukossa.

Raja-arvo	Keskimäärin	Kunnan tunnusluku	Arvio 2023	Arvio 2022
Kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.		Kunnan taseessa on kertynyttä ylijäämää		
Kunnan konsernitaseeseen kertynyt alijäämä: > 1000 €/as (ed. vuosi > 500 €/asukas)		Konsernitaseessa on alijäämää -986 €/asukas (v.2022 alijäämä -375 €/asukas)		
<i>Rahoituksen riittävyyttä ja vakavaraisuutta kuvaavat tunnusluvut</i>				
<i>(yhteenveto alakohdista 1-4)</i>				
Kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80%		2% (v. 2022 -33%)		
Kunnan tuloveroprosentti ylittää keskimääräisen tulovero-% +2,0 %	7,38% (20,00%)	8,86% raja-arvo 9,38 (v. 2022 21,50%)		
Kuntakonsernin laina ja vuokravastuiden määrä asukasta kohden ylittää puolella kuntakonsernien keskimääräisen	9367 €/asukas v. 2022 tieto	10 477 €/asukas raja-arvo 14050,50 (v. 2022 11607 €/asukas)		
Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate alle 0,8	alle 0,8	0,2 (v. 2022 -0,1)		

Uudistuneissa rahoitusta ja vakavaraisuutta kuvaavissa kriteereissä huomioidaan muun muassa kuntakonsernin vuokravastuut lainamäärän lisäksi sekä kuntakonsernin suhteellisen velkaantuneisuuden sijaan konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate. Lisäksi kunnan tuloveroprosentti voi jatkossa ylittää 2,0 prosenttia kuntien keskimääräisen tuloveroprosentin.

Konsernitason merkitys on kasvanut, kun kunnan talouden tilaa on ryhdytty arvioimaan myös kuntakonsernin tietojen pohjalta. Konsernin tunnusluvut ovat huolestuttavalla tasolla erityisesti vuosikatteen ja poistojen suhdetta sekä laskennallista lainanhoitokatetta kuvaavien tunnuslukujen osalta. Vuonna 2023 konsernitaseessa on alijäämää, konsernin alijäämä €/asukas on 986 (v. 2022 375) (raja-arvo > 1000 €/asukas, ed. vuosi > 500 €/asukas),

Tarkastuslautakunnan havainnot ja suositukset

Konserniyhtiöiden taloudellinen tilanne on ollut haastava kohonneiden energiakustannusten, korkotason nousun ja joidenkin kohteiden käyttöasteen laskun vuoksi. Investointeja on jouduttu siirtämään ja korjausvelkaa uhkaa syntyä tuleville vuosille.

Kuntakonsernin velkaantuneisuuden kehitys on erittäin huolestuttava, konsernin alijäämä on vuonna 2023 -2,1 M€ (vuonna 2022 -3,1 M€), konsernitaseessa on kattamatonta alijäämää vuoden 2023 lopussa -2,9 M€. Rahoituksen riittävyttä ja vakavaraisuutta koskevista tunnusluvuista 2 täyttää raja-arvot vuosina 2023 sekä 2022, tuloveroprosentti on raja-arvojen tuntumassa.

Konserniyhteisöjen tavoitteiden toteumaa ei ole mahdollista arvioida, koska konserniyhtiöille ei ole asetettu toiminnallisia tai taloudellisia tavoitteita. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen, että myös konserniyhtiöille asetettaisiin hallintosäännön ja konserniohjeen mukaisesti tavoitteet sekä niiden toteutumista kuvaavat mittarit.

8 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS VALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunta esittää valtuustolle, että valtuusto velvoittaisi kunnanhallituksen ja lautakunnat käsittelemään arviointikertomuksen ja antamaan vastineet kertomuksen havaintoihin sekä raportoimaan valtuustolle kuluvan vuoden aikana havaintojen aiheuttamista toimenpiteistä.

Tilintarkastaja esittää tilintarkastuskertomuksessaan tilinpäätöksen hyväksymistä ja vastuuvapauden myöntämistä kunnan hallintoa ja taloutta hoitaneille toimielinten jäsenille ja tehtäväalueiden johtaville viranhaltijoille tilikaudelta 1.1.–31.12.2023. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen.

Tarkastuslautakunta kiittää luottamushenkilöitä ja kunnan työntekijöitä vuoden 2023 aikana tehdystä hyvästä yhteistyöstä.

Virolahdella 22. toukokuuta 2024

VIROLAHDEN TARKASTUSLAUTAKUNTA

Mikko Jokimies
puheenjohtaja

Aki Hurta
varsinainen jäsen

Aira Paavola
varsinainen jäsen

Anu Koskela
varsinainen jäsen